

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ ЖОҒАРЫ БІЛІМ МИНИСТРЛІГІ

«Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ» КЕАҚ

**Студенттер мен жас ғалымдардың
«GYLYM JÁNE BILIM - 2023»
XVIII Халықаралық ғылыми конференциясының
БАЯНДАМАЛАР ЖИНАҒЫ**

**СБОРНИК МАТЕРИАЛОВ
XVIII Международной научной конференции
студентов и молодых ученых
«GYLYM JÁNE BILIM - 2023»**

**PROCEEDINGS
of the XVIII International Scientific Conference
for students and young scholars
«GYLYM JÁNE BILIM - 2023»**

**2023
Астана**

УДК 001+37
ББК 72+74
G99

**«GYLYM JÁNE BILIM – 2023» студенттер мен жас ғалымдардың
XVIII Халықаралық ғылыми конференциясы = XVIII
Международная научная конференция студентов и молодых
ученых «GYLYM JÁNE BILIM – 2023» = The XVIII International
Scientific Conference for students and young scholars «GYLYM JÁNE
BILIM – 2023». – Астана: – 6865 б. - қазақша, орысша, ағылшынша.**

ISBN 978-601-337-871-8

Жинаққа студенттердің, магистранттардың, докторанттардың және жас ғалымдардың жаратылыстану-техникалық және гуманитарлық ғылымдардың өзекті мәселелері бойынша баяндамалары енгізілген.

The proceedings are the papers of students, undergraduates, doctoral students and young researchers on topical issues of natural and technical sciences and humanities.

В сборник вошли доклады студентов, магистрантов, докторантов и молодых ученых по актуальным вопросам естественно-технических и гуманитарных наук.

УДК 001+37
ББК 72+74

ISBN 978-601-337-871-8

**©Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия
ұлттық университеті, 2023**

9. S.J.Lopez,J.L.Magyar-Moe,S.E.Petersen,J.A.Ryder, T.S.Krieschok(2006).
10. J.W.Payne,J.R.Bettman,E.J.Johnson,(1993), Theadaptivedecisionmaker
11. CritesJ.O., (1969),VocationalPsychologyTheStudyofVocational Behaviorand Dev
12. J.W.Payne,J.RBettman,D.A.Schkade,(1999).Measuringconstructedpreferences:Towardsabuildi
ngcode
13. M.R.Leary,R.F.Baumeister,(2000),Thenatureandfunctionofself-esteem:Sociometertheory
14. M.Rosenberg,(1965),Self-esteemscale
15. (Parketal.,2018)
16. V.Zeigler-Hill,M.TWallace,(2012), Self-esteem instabilityandpsychologicaladjustment
17. N.Doyle, M. MacLachlan, (2017),Positivepsychologyand well-beingatsea

ӘОЖ 159.97

СЕРИЯЛЫҚ КІСІ ӨЛТІРУШІЛЕР ТИПТЕРІ ЖӘНЕ ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ ПОРТРЕТІНЕ МЫСАЛДАР

А.Х. Серікпай, Т.Д. Макина, А.М. Нұрымова

aidana0325@icloud.com

Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Психология білім беру бағдарламасы, 1 курс
студенттері

Астана, Қазақстан

Ғылыми жетекші – пс.ғ.к. Б.Ш. Байжуманова

Біздің танысымыз, бірге жұмыс істейтін әріптесіміз немесе үйдегі серіктестігіміз болуы мүмкін мүлдем қалыпты болып көрінетін адамды өздерінің қатыгездігімен таң қалдыратын кісі өлтіруге не итермелейді? Зорлаушылар мен кісі өлтірушілердің мотивтерінің пайда болуын бірінші болып зерттеуге тырысқан З.Фрейд болды. Ғалым балалардың әртүрлі теріс қылықтары болашақ кешендердің дамуының іргетасы болып, соның нәтижесінде қылмыс жасауға түрткі болуы мүмкін деген болжам айтты.

Белгілі ресейлік психиатр, медицина ғылымдарының докторы А.О. Бухановский сериялық кісі өлтірушілер зорлық-зомбылықты есірткі сияқты қажет ететін адамдар, олар тәуелді мінез-құлық ауруынан зардап шегеді деп санайды. Ол бұл мінез-құлыққа бейімділіктің үш негізгі себебін анықтады. Біріншіден, мидың ерекше күйі (дисфункционалды тұқым қуалаушылыққа немесе патологиялық жүктілікке байланысты). Екіншіден, дұрыс тәрбие бермеу (ата-ананың қатыгездігі, бала бойындағы жеке тұлғаның басылуы, отбасындағы эмоционалдық алауыздық). Үшіншіден, қолайсыз әлеуметтік жағдайлар. Жоғарыда аталған фактілердің барлығы маньяк әрекетке басшылық ретінде қабылданатын агрессияны тудырады. Оның біреуге зиян келтіруі моральдық және физикалық тұрғыдан қажет болады, өйткені тек осылай ғана ол бұрын басынан өткен жағымсыз тәжірибені (және, ең алдымен, балалық шағында) лақтырып, өзін тұлға ретінде көрсете алады.

Ткаченко сонымен қатар әр маньяқтың басқалар сияқты емес, өзінің жеке «қолжазбасы» бар екенін анықтады. Бұл қаруды, қылмыс орнын, құрбанды, өлтіру әдісін, тәулік уақытын және басқа да көптеген факторларды таңдауда көрінеді. Көбінесе маньяк қоғамдағы жалпы қабылданған нормаларға сәйкес келетін мінез-құлық үлгісі деп аталатын «қалыптылық маскасының» артына жасырынып, ұзақ уақыт бойы және табысты екі жақты өмір сүре алады. Әдетте, оны тасымалдаушы қоғамда бейімделу дәрежесіне қарай жіктелген қалыпты маскалардың бірнеше түрі бар.

Біріншіден, қалыптылықтың айқын маскасы өлтірушінің қоғамға үйлесімді түрде сәйкес келетінін білдіреді. Бұл қылмыскерлер тобының өкілдері Р. Замулин, Т. Банди, А. Сливко. Сіз мұндай адамды жалпы топтан ажырата алмайсыз, ол қарапайым, тіпті дұрыс

болып көрінеді, бұл мұндай «масканың» басты қаупі, өйткені оның күнделікті мінез-құлқында психикалық ауытқулар мен қатыгездікке бейімділік жиі байқалмайды.

Екіншіден, қалыптылықтың қалыпты маскасы қоғамдағы оның тасымалдаушысының көрінбейтіндігін білдіреді. Бұл қылмыскерлер тобының өкілдері С. Головкин, А. Азимов, А. Пичушкин. Бұл жағдайда ер адамның мінез-құлқындағы кейбір оғаштықтар байқалады, бірақ оны қатты соққы беруші ретінде анықтау әлі де қиын.

Үшіншіден, қалыптылықтың аздаған маскасы, бақылаушының пікірінше, қоғамға қарсы қасиеттермен сипатталады. Бұл қылмыскерлер тобының өкілдері: Э. Кемпер, Ч. Мансон, О. Кузнецов. Әдетте, мұндай өлтіруші бей-берекет, еңселі, кейде қорқақ. Оның мінез-құлқының оғаштығы алдыңғы жағдайға қарағанда айқынырақ, бірақ жалпы алғанда, оны маньяк деп атайтындар аз. Көбінесе бұл түрдегі өлтірушілер әртүрлі қылмыстары үшін бас бостандығынан айыру жазасына кесілген, бұл да басқалардың көзінше олардың пікірін бұрмалайды.

Қылмысқа негізделген сериялық өлтірушілер төмендегідей типтерге бөлінеді:

1. Гедонистер (сластолюбцы);
2. Атақ құмарлық (властолюбцы);
3. Визионерлер;
4. Миссионерлер;
5. Каннибалдар.

Біз өз баяндамамызда жоғарыда аталған қылмыскер типтеріне жататын сериялық кісі өлтірушілерге психологиялық портретін сипаттайтын ерекшеліктеріне мысалдар келтіреміз.

Гедонист: кіші Джон Вейн Гейси (1942-1999). Бұл маньяк 6 жыл бойы бостандықта жүрген, бірақ осы уақыт ішінде ол кем дегенде 33 жас жігітті зорлап, өлтірді. Гейсидің кісі өлтірудің қалған бөлігі дәлелденбеген күйінде қалды. Олардың кейбіреулері аузында жыныс мүшемен немесе фаллоимитаторлармен ұятсыз позаларда болды. Маньяк балалар мерекелерінде қызыл шашты клоун ретінде киініп, қосымша ақша табуды ұнататын. Бұл үшін Гейсиге "Пого клоун" және "өлтіруші клоун" деген лақап ат берілді. Кісі өлтіру сериясының негізінде жыныстық мотив болды. 1980 жылы қылмыскер өлім жазасына кесілді, бірақ үкім 14 жылдан кейін ғана өлім инъекциясы арқылы орындалды.

Теодор Роберт Банди (1946-1989). Қылмыскерді өлім жазасына кесу 1989 жылы электрлік орындықтың көмегімен жүзеге асырылды. Маньяк ұсталған кезде ол отыздан астам кісі өлтіргенін мойындады. Бірақ тергеушілер құрбандардың саны жүзден асуы мүмкін деп болжады. Сонымен қатар, маньяк өзінің құрбандарын жай ғана тез өлтіріп қана қоймай, ол алдын-ала өлімге душар болған адамдарды тұншықтыруды ұнататын. Банди сонымен бірге ол тұтқындаған адамдарды зорлады, ал ол өзінің жыныстық белсенділігінде тыйым салуды білмеді. Оның жыныстық қатынастары тек тірі адамдармен ғана емес, өлгендермен де болды.

Гари Леон Ридгвэй (1949 ж. туылған). "Өзен адамы" лақап аты бар бұл маньяк Вашингтон штатында 16 жыл ішінде 90-нан астам әйелді өлтірген деп мәлімдейді. Нәтижесінде сот 48 кісі өлімін дәлелдей алды, қылмыскер оларды жасағанын мойындады. Ол қолданатын әдістер шынымен қатыгез болды. Ең алдымен, ол өзінің жыныстық құмарлығын қанағаттандырды және құрбандарды азаптады, содан кейін оларды арқанмен, кабельмен тұншықтырды. Тіпті оның некрофилиясы да болды. Егер маньяк жәбірленушінің көзі тірісінде оны иемденіп үлгермесе, онда ол мәйітпен жыныстық қатынасқа түскен. 2003 жылы Ридгвэй қылмыстарын толық мойындады және оның өлім жазасы өмір бойына бас бостандығынан айыруға ауыстырылды.

Атақ құмарлық типтегі Роберт Эндрю Берделла американдық сериялық өлтіруші. Берделланың алғашқы құрбаны оның сүйіктісі Джерри Хоуэлл болды. Берделлге ғашығының адвокатының қызметін қарызға төлегені әсер етті, ал Джерри қарызды қайтармады. 1984 жылы 4 шілдеде кешке Берделла оны өзіне шақырды және есін жоғалтқанға дейін транквилизаторлармен тамақтандырды. Ол жәбірленушіні жыныстық мүшесімен, сондай-ақ

сәбіз мен қиярмен бірнеше рет зорлады. Ол сүйіктісін зорлауды жалғастырды. Нәтижесінде Джерри Хоуэлл қайтыс болды. 1988 жылға дейін ол тағы 5 ер адамды өлтірді.

Дэвид Берковиц - Сэмнің ұлы және 44 өлтіруші ретінде белгілі американдық сериялық өлтіруші. 1977 жылы 31 шілдеде ол өзінің соңғы (қатарынан алтыншы) өлтіруін жасады. Сонымен қатар, оның әрекетінің салдарынан 7 адам ауыр жарақат алған. Сол күні ол қамауға алынды. Берковиц бәрін мойындады, бірақ көршісі Сэм Каррдың иті оны өлтіруге «тапсырыс берді» деп талап етті. Берковицтің айтуынша, шайтанның өзі иттің денесінде өмір сүрген, оның бұйрығымен Дэвид өзі жасаған.

Александр Пичушкин - Бицевский маньяк және шахмат тақтасын өлтіруші ретінде белгілі ресейлік сериялық өлтіруші. Мәскеудегі Бицевский саябағында және оның төңірегінде кемінде 49 кісі өлтіру жасаған; құрбандардың көпшілігі басына балға соққысынан қаза тапты. Шахмат тақтасында қанша ұяшық болса, сонша адамды өлтіруді армандадым (64).

Визионерлер типіндегі кісі өлтірушілер.

Джеффри Дамерге тұлғаның қалыптылық шекарасының бұзылуы диагнозы қойылды. Дегенмен, ол әлі де 17 кісі өлтіргені үшін сотқа жүгінуге құзыретті деп танылды. Ол кінәлі деп танылып, өмір бойына бас бостандығынан айырылды, бірақ оны басқа тұтқын өлтірді. Бар-жоғы 34 жаста болды (1960-1994). Туған жері: Батыс Эллис, Висконсин, Америка Құрама Штаттары

Ричард Чейз Солтүстік Калифорнияда алты адамды өлтірді және олардың қанын ішкені белгілі болды, бұл оның "Сакраменто вампирі" деген лақап атына әкелді. Оның алғашқы адам өлтіруіне дейін Чейзге параноидты шизофрения диагнозы қойылып, бір жылға психиатриялық ауруханаға жатқызылды. Алайда, оның ашулануынан кейін дәрігерлер оның ауыр есірткіні қолдану нәтижесінде психозға шалдыққан деген қорытындыға келді. Осыған қарамастан, оның психикалық денсаулығында елеулі проблемалар болды. Бар жоғы 30 жаста ғана болды (1950-1980). Туған жері: Калифорния

Альберт Фиш 1900 жылдардың басында Альберт Фиш жүздеген баланы зорлады, өлтірді және жеді деп мәлімдеді. Қылмыскердің психикалық ауруының ұзақ отбасылық тарихы бар, оның екі ағасы да психиатриялық ауруханаларда болған. Бір кезде психиатр А. Фишти барлық бұзылуларына байланысты психиатриялық құбылыс деп атады. Фиш өзін заңды түрде ақылсыз деп айтуға тырысты, бірақ қазылар алқасы оны "психозсыз психопатиялық тұлға" деп шешті. Ол кінәлі деп танылып, өлім жазасына кесілді. 65 жас өмір сүреді (1870-1936). Туған жері: Вашингтон, Колумбия округі.

Миссионерлік өлтірушілердің жарқын мысалдары:

Джек «жыртқыш» 1888 жылы Лондонда жұмыс істеген белгісіз сериялық өлтірушіге берілген бүркеншік ат. Джек Рипперге жатқызылған құрбандар жезөкшелер болды, олар өлтіруші іш қуысын ашпас бұрын тамағын кесіп тастады. Оның өлтірулері әйелдерге деген ашуын көрсетеді. Джек Риппердің басқа сериялық кісі өлтірушілерге қарағанда айрықша ерекшелігі оның барлық өлтірулерін сипаттайтын құрбандарының денелерін көптеген бұзулар мен жарақаттар болды.

Джозеф Пол Франклин - американдық ақ нәсілшіл және сериялық өлтіруші, оның өзі жауап алу кезінде оның негізгі мақсаты аралас жұптар деп сендірді, ол "Құдай белгілеген зандарға қайшы келді" дейді. Қалай болғанда да, Франклиннің барлық қылмыстарының негізгі негізі нацистік болды. 1980 жылы кісі өлтіру билігі аяқталғанға дейін ол шамамен 11 штатта кем дегенде 15 ер адамның, әйелдің және баланың өмірін қиды.

Джозеф Кристофер (ағылш. Джозеф Кристофер) - американдық сериялық өлтіруші, нәсілшіл. "22 калибрлі өлтіруші", "қала орталығындағы Риппер" ретінде де белгілі. Ол 12 адамды өлтіріп, көптеген басқа адамдарды жарақаттады. Оның құрбандарының барлығы дерлік афроамерикалық, тек біреуі испан тілінде сөйлейтін адам болған. Джозеф Кристоферді қылмыс жасауға итермелеген себеп патологиялық нәсілдік жеккөрушілік болды.

Каннибалдар типіндегі кісі өлтіруші қылмыскерлерге мысалдар:

Александр Пирс 1819 жылы ирландиялық жеті жылға сотталды. Пирс Тасманияда мерзімін өтей бастады. 1822 жылы 20 қыркүйекте Пирс пен тағы жеті тұтқын түрмеден қашып кетті. Олар орманда тығылып өмір сүрді, онда сегіз күннен кейін қашқындар ең әлсіздерді кезекпен өлтіре бастады. Екеуі аман қалды - гид Гринхилл мен Пирстің өзі. Ер адамдар сегіз күн бойы бір-бірінен қорқып ұйықтамады. Нәтижесінде Гринхилл ұйықтап қалды, ал Пирс оны бірден балтамен өлтірді. Отырықшы елдерге жеткен каннибал бірнеше ай ғана бостандықта өмір сүрді. Судьялар Пирстің әңгімесіне сенбеді, өйткені ол жасырынған жолдастарын осылай қорғады деп есептеді. 1823 жылдың қарашасында ирландиялық қайтадан қашып кетті, бұл жолы оны өзімен бірге алуға көндірген жас серігімен қашады. Бірнеше күннен кейін Пирс ұсталғанда, оның қалтасынан адам еті табылды, бірақ басқа азық-түлік жеткілікті болды. Каннибал бұл жолдастың денесін бөлшектеп өлтіргенін айтты. Қылмыстары үшін маньяк дарға асу арқылы өлім жазасына кесілді. Оның соңғы сөзі адам етінің балық немесе шошқа етінен әлдеқайда дәмді екендігі болды.

Джеффри Даммердің алғашқы кісі өлтіруі 1978 жылы, ол кезде маньяк небәрі 18 жаста болған. Уақыт өте Даммер құрбандарды табудың толық тактикасын жасады. Бұл әдетте жыныстық азшылықтардың өкілдері болды. Дамер өз құрбандарының мойынсұнғыш зомбиге айналуын қалады, бұл үшін ол бұрғымен және қышқылмен олардың бастарына тесіктер жасады. Кейбір бақытсыздықтар одан кейін екі күнге дейін өмір сүрді. Маньяк некрофилиямен айналысып, құрбандарының денесін жеген. 1988 жылы оның келесі құрбаны Дамерден қашып кетті. Полиция маньяқты ұстады, бірақ сот оны бір жыл ғана ауыр жұмысқа кесті. Тергеу кезінде де Дамер адамдарды өлтіруді жалғастырды. 1991 жылдың жазында ол аптасына бір рет өлтіре бастады. Нәтижесінде оның келесі ғашығы қашып үлгеріп, полиция маньяқтың пәтеріне рейд жасады. Каннибалдың тоңазытқышынан үш бас, жүрек және ішек-қарындары табылды. Дәретханада Дамер қолдары мен жыныс мүшелері бар кәстрөл табылады, дене бөліктері барлық жерде болды. Пәтерден барлығы 11 адамның сүйегі табылды. Істі тыңдау өте резонансты болды - маньяк оқ өтпейтін әйнектің артында ұсталды, полиция иттері кезекшілікте болды, сот залында металл іздегіштер орнатылды. Кара каннибалды түрмеде басып озды - 1994 жылы басқа тұтқындар оны металл құбырмен өлтірді. Маньяқтың денесі бір жылға жуық тоңазытқышта жатып, кейін кремацияланған.

Андрей Чикатило үлгілі күйеу болып саналды, оның екі баласы болды, ол Кеңес Одағының Коммунистік Партиясы мүшесі болды. Соған қарамастан, ең танымал ресейлік маньяк, садист, жыртқыш және каннибалдың тек 53 дәлелденген өлтіруі бар. Әдетте маньяк тағдырға ренжіген және бақытсыз болып көрінгендерді таңдады. Жәбірленушіні өлтіргеннен кейін маньяк денені кесіп тастады - тілдерін, жыныс мүшелерін, еміздіктерін, мұрындарын, саусақтарын кесіп немесе тістеп алды. Каннибал іш қуысын ашып, ішкі мүшелерін кеміріп, жеген. Ең сорақысы, құрбан болғандардың көбі тірі еді. Қайтыс болғандардың барлығы дерлік көздерін ойып алған, маньяқтың өзі оның сетчаткаларындағы кескінінің қалдықтарынан ырымшылдықпен қорқатынын айтты. Маньяк дененің кесілген бөліктерін өзімен бірге алып, кейін оны жеген. Чикатило өзінің құрбандарымен сирек тікелей жыныстық қатынасқа түсті, өйткені ол импотент болды. Оның жыныстық қанағаттануына өлтіру арқылы қол жеткізілді. Маньяқты ұстау ұзаққа созылды. Чикатилоның өзі жауынгер ретінде тіпті полицияға көмектесті. Нәтижесінде өлтіруші тұтқынға алынды, сот процесінде ол ессіз адамды бейнелеуге тырысты. 1994 жылы маньяк өлім жазасына кесілді.

Қорытынды. Жоғарыда келтірілген мысалдарға талдау жасай отырып, сериялық кісі өлтірушілердің туа пайда болмайтынын, олар сондай адамдарға айналатынын атап өткен жөн. Қоғамда, өмірде адамда патологиялық қатыгездікке бейімділік қалыптасуы мүмкін. Оған себеп көп. Осындай фонға қарсы өскен, өздеріне сенімсіз, олар өз көздерінен күшті болудың жолын іздейді. Ал бұл өзіңізді қылмыскерлердің орнына қойып, адам өмірін бақылауды сезіну арқылы ғана жүзеге асады. Кісі өлтіру қажеттілігі шартты рефлекске айналып, агрессиясын көрсетіп, қайтадан қоғамда ешнәрсе байқатпай қарапайым адамдарға айналады. Сондықтан адам психикасының кез келген ауытқуларын ерте диагностикалау,

ондағы маньяқтың белгілерін айқындау заң психологиясының басты міндеттерінің бірі. Мүмкін сериялық кісі өлтірушілердің әрекеті қоғамда анықталмаған болар, статистикалық өсу байқалмас, дегенмен мұндай қылмыстар әлі де болса, белгілі бір кезеңдерде, белгілі бір жағдайларда жасалуда. Оған қоса, соңғы уақытта жемқорлыққа, әділетсіздікке қатысты қылмыстардың саны ұлғайып келе жатқандығы аңғарылады. Олай болса, мұндай қылмыстық әрекеттерді заң психологиясы және психиатрия саласында одан әрі зерттеу жұмыстарын жүргізу қажеттілігі артып келеді.

Қолданылған әдебиеттер

1. Harry Guntrip – Personality Structure and Human Interaction, New York, International Universities press, 1961.
2. Sexual Homicide: patterns and motives — Robert K. Ressler, Ann Wolbert Burgess, John E. Douglas, 1995.
3. Личность преступника – индивидуальная профилактика преступлений: сопоставление и выводы – Антонян Ю.М., 1989.
4. Психологические особенности осужденных, нарушающих режим и проблемы индивидуального воздействия – Кудряков Ю.Н, Голубев В.П., 1989.
5. Милаева М. Ю, “СОВРЕМЕННЫЙ ВЗГЛЯД НА КРИМИНОЛОГИЧЕСКИЙ ПОРТРЕТ СЕРИЙНОГО УБИЙЦЫ” [sovremennyy-vzglyad-na-kriminologicheskiiy-portret-seriynogo-ubiysy.pdf](#)

ӘОЖ 159.97

СЕРИЯЛЫҚ КІСІ ӨЛТІРУШІЛЕР ПСИХОЛОГИЯСЫ, МОТИВТЕРІ ЖӘНЕ ӨЗІНДІК ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ ТУРАЛЫ

А.Х. Серікпай, Т.Д. Макина, А.М. Нұрымова
aidana0325@icloud.com

Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Психология білім беру бағдарламасы, 1 курс
студенттері
Астана, Қазақстан

Ғылыми жетекші – п.с.ғ.к. Б.Ш. Байжуманова

Адамның кез-келген әрекеті белгілі бір себептерден туындайды және белгілі бір мақсат пен міндетке бағытталған, сонымен қатар адамның қоршаған ортаға деген белгілі бір қатынасын білдіреді. Сериялық кісі өлтірудің ерекшеліктерін қарастырудың бай және ұзақ тарихына қарамастан, сот психологиясы мен криминалистика аясында бұл тұжырымдама әлі күнге дейін жалпыға бірдей қабылданған анықтамаға ие емес; сериялық, жаппай, діни, тізбекті және басқа да кісі өлтіру түрлерінің арасындағы шекаралар бұлыңғыр және криминалистика мамандарын да, БАҚ-та анда-санда кездесетін жұртшылықты да бұл ұғым бірқатар даулы түсінік. Сериялық кісі өлтіру ұғымын анықтаудың бірыңғай құрылымының болмауына байланысты сериялық кісі өлтірушілердің жеке басын психологиялық талдау, сериялық кісі өлтірушілерге ортақ ойлау мен мінез-құлық үлгілерін қарастыру маңызды, шашыраңқы және үстірт болып көрінеді. Сот психологиясында бірқатар зерттелінген психологиялық модельдерге сүйенсек, бұл әрекеттердің кейбір ерекшеліктері адамның өмірбаяндық деректерін негізге алады.

Криминалогияға "сериялық өлтіруші" ұғымын ФТБ (федералдық тергеу бюросы) -дің ең танымал профильдерінің бірі Роберт Ресслер енгізді. Оны заманауи Шерлок Холмс деп атайды, өйткені сарапшы іс материалдарымен танысады немесе қылмыс орындарын тексеру нәтижелері бойынша маньяқты тауып, сипаттайды. 1970 жылдары Роберт Ресслердің басты мақсаты күдікті қылмыскерлердің портреттерін жасау болды. Ресслер кісі өлтірушінің санасына еніп, оны не итермелейтінін, оның қылмыстарының себептері қандай екенін